

fi mektebâti İstânbûl ve Ânâtüli (haz. Ali Rıza Karabulut), [baskı yeri ve tarihi yok], II, 876; Hüseyin b. Kâsım M. en-Nuaymî – Hamza b. Hüseyin b. Kâsım en-Nuaymî, *İstidrâkât ‘alâ târihi’t-türâsi’l-‘Arabî*, Cidde 1422, VII, 88; Abdullah Muhammed el-Habeşi, *Câmi’u’s-şûrûh ve’l-havâşi*, Ebüzabi 1425/2004, I, 389; Cengiz Kallek, “İbn Hacer el-Heytemî”, *D/Â*, XIX, 533; Mahmut Kaya, “el-Kasîdetü’l-Hemziyye”, *a.e.*, XXIV, 569.

İLYAS ÇELEBİ

USEYMİN, Muhammed b. Sâlih

(محمد بن صالح العثيمين)

Ebû Abdillâh Muhammed
b. Sâlih b. Muhammed b. Süleymân
el-Useymîn et-Temîmî
(1929-2001)

Suudi Arabistanlı Selefi âlimi.

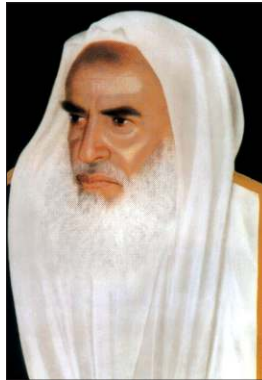
9 Mart 1929’da Necid bölgesindeki Kasım vilâyetine bağlı Uneyze şehrinde doğdu. Temîm kabilesine mensuptur. Adı Osman olan dördüncü dedesine Useymîn (Osmanlık) denildiği için aile bu adı almıştır. Küçük yaşta anne tarafından dedesi Abdurrahman b. Süleyman ed-Dâmiğ’in yanında Kur’an’ı ezberledi. Uneyze’de bazı medreselerdeki hocalardan ders aldı. Abdurrahman b. Nâsır es-Sa’dî’nin talebesi ve daha sonra Uneyze kadısı olan Muhammed b. Abdülazîz el-Mutavvi’den akaid, fıkıh, nahiv, sarf; Kadı Abdurrahman b. Ali b. Üdân’dan fıkıh ve ferâiz; Abdürrezzâk Affî’den Arap dili ve edebiyatı okudu. Buradaki asıl hocası on altı yıl boyunca kendisinden akaid, tefsir, hadis, fıkıh gibi dersler aldığı Abdurrahman b. Nâsır es-Sa’dî’dir. Riyad’da 1952’de açılan lise seviyesindeki el-Ma’hedü’l-ilmî’yi 1954’te bitirdi, ardından döndüğü Uneyze’de aynı adı taşıyan okulda müderrisliğe başladı, bir taraftan da Sa’dî’nin derslerine devam etti. Bu arada İmam Muhammed b. Suûd Üniversitesi Şeriat Fakültesi’nden mezun oldu (1957). Riyad’da iken *Şahîh-i Buḥârî*’yi ve bazı fıkıh kitapları ile İbn Teymiyye’nin eserlerini okuduğu Abdülazîz b. Bâz, Muhammed Emîn b. Muhammed Muhtâr eş-Şinkitî, aynı zamanda Sa’dî’nin talebesi olan Ali b. Muhammed es-Sâlihî, Abdülazîz b. Nâsır b. Reşid ve Abdurrahman el-İfrîkî de hocalarındandır.

İlk ders halkasını 1951’de oluşturan Useymîn, hocası Sa’dî’nin 1956’da vefatının ardından imamlığını üstlendiği Uneyze’deki el-Câmiu’l-kebir’de yaklaşık elli yıl boyunca derslerini devam ettirdi. 1985 yılına kadar on kişiyi aşmayan talebe grubuna ders verirken öğrenci sayısı giderek arttı, bazı cami derslerine 600 kişi katılı-

yordu. Bu derslere Kasım bölgesinden, çeşitli ülkelerden üniversite öğretim üyeleri ve öğrencileri, memurlar, diğer okul talebeleri gibi farklı seviyede gruplar katıldı. Uneyze’deki camiden başka 1972’den itibaren ramazan ve hac aylarında, yaz tatilinde Mekke’de ders okuttu. Bantlara kaydedilen bu derslerin ayrıca pek çok kişi faydalandı. Bunun yanında 1954-1978 yıllarında Uneyze’de el-Ma’hedü’l-ilmî’de, 1978’den vefatına kadar Kasım’da İmam Muhammed b. Suûd İslâm Üniversitesi Şeriat ve Usûlüddin Fakültesi’nde ders verdi, doçent unvanını aldı ve akide bölümü başkanlığına getirildi. İmam Muhammed b. Suûd Üniversitesi’ne bağlı el-Ma’hedü’l-ilmî okullarının program komisyonlarında yer aldı, bazı ders kitaplarını yazdı.

Kendisine teklif edilen kadılık görevini kabul etmeyen Useymîn, 1987’den vefatına kadar Suudi Arabistan Yüksek Âlimler Heyeti’nde üye olarak bulundu. 1985’te kuruluşundan itibaren yine ölümüne kadar Uneyze’de Kur’an-ı Kerim Hâfızlığı Cemiyeti’nin başkanlığını yaptı; el-Câmiü’l-kebir’de hocası Sa’dî’nin vefatından itibaren Kasım 2000 tarihine kadar cuma hutbelerini okudu. Radyo programlarında sorulara cevap verdi, “Ahkâmün mine’l-Kur’âni’l-Kerîm” adlı programı yürüttü. 1994’te Uluslararası Kral Faysal İslâm’a Hizmet ödülünü aldı. Kral Hâlid b. Abdülazîz tarafından kendisine bağışlanan bir apartmanı o da öğrencileri için yurt olarak vakfetti. 10 Ocak 2001 tarihinde Cidde’de vefat eden Useymîn, cenaze namazı Mescid-i Harâm’da kıldıktan sonra Makberetü’l-adl’de hocası Abdülazîz b. Bâz’ın yanına defnedildi.

Useymîn, Hanbelî-Selefi ekolüne mensup olmakla birlikte fıkıhta Hanbelî mezhebine ve İbn Teymiyye’ye birçok konuda muhalefet etmiştir. Gösterişe önem vermemesi, güzel ahlâkı, hayır işlerine katkısı, geniş kitlelere ders ve fetvalarıyla ulaşması, gerek derslerinde gerek ihtiyaçlarını

Muhammed
b. Sâlih
el-Useymîn

karşılama sırasında öğrencilerine gösterdiği ilgi sebebiyle yöneticiler, halk ve ilim çevreleri tarafından sevilmiş ve takdir edilmiştir. Günümüz Selefilik’inde hocası Abdülazîz b. Bâz ile birlikte önemli bir yere sahiptir. Öte yandan yöneticilere olan yakınlığı, sosyal ve siyasal konularda resmî makamları destekleyen fetvaları dolayısıyla çeşitli gruplar tarafından eleştirilere mâruz kalmıştır. Useymîn’in hayatı ve görüşleri hakkında birçok kitap ve makale yazılmış (bk. bibl.), uzun süre ders verdiği Kasım Üniversitesi’nde düzenlenen bir sempozyumda ilmî hayatı ele alınmıştır (“Nedvetü cühûdi’s-Şeyh Muhammed b. Şâlih el-Useymîn el-İlmîyye”, *Câmiatü’l-Kasîm külliyyetü’s-şerîa ve’d-dirâsâti’l-İslâmiyye*, 6-7/11/1432; tebliğler için bk. <http://www.csi.qu.edu.sa/Collegeevents/othaimeen/Pages/default.aspx> [son erişim 10 Mart 2015]).

Eserleri. Useymîn’in eserlerinin çoğu, Takiyyüddin İbn Teymiyye ve Muhammed b. Abdülvehhâb’ın anlayışına uygun biçimde Selefiyye akaidi ve Hanbelî-Selefi çerçevesinde fıkıhla ilgili risâleler olup *Mecmû’u fetâvâ* adıyla bir araya getirilmiştir. Bunların ekserisi yabancı dillere çevrilmiş, ayrıca bant vb. yollarla kayıt altına alınan dersleri 6000 saate ulaşmıştır. Bir kısım eserlerini kendi telif etmiş, büyük bir kısmını ise öğrencileri yazıp kendisi tashih etmiş, bazıları da tashih görmeden basılmıştır. eş-Şeyh Muhammed b. Sâlih el-Useymîn Hayır Müessesesi, Useymîn’in öğrencilerinden meydana gelen komisyonlar kurarak bu eserlerin düzgün biçimde basılmasını sağlamaya çalışmaktadır. 130 civarındaki eserinin çoğu basılmıştır, bazıları ise yayıma hazırlanmaktadır. Ayrıca eserlerine internet üzerinden ulaşılabilir (www.ibnothaimeen.com, son erişim 10 Mart 2015). Bazı çalışmaları şunlardır: *Mecmû’u fetâvâ ve resâ’ili’s-Şeyh Muhammed b. Şâlih el-Useymîn* (der. Fehd b. Nâsır es-Süleyman, I-XXIX, Riyad 1413-1431; bütün eserlerinin derlenmesine izin veren Useymîn’in risâlelerini başkaları da bir araya getirmeye çalışmış [meselâ *Fetâva’s-Şeyh Muhammed b. Şâlih el-Useymîn*, der. Eşref İbn Abdürrahîm, Riyad 1991], ancak bunların içinde en geniş Fehd b. Nâsır’ın derlemesi olmuştur), *Fetḥu Rabbi’l-beriyeye bi-telḥîsi’l-Ḥameviyye* (Riyad 1380, 1404; nşr. Ebû Muhammed Eşref b. Abdülmaksûd, Riyad 1416/1995, *el-Kavâ’idü’t-tayyibât fi’l-esmâ’ ve’s-şifât* içinde, s. 94-197; İbn Teymiyye’nin akaidle ilgili eserinin özetidir, dinî liselerde ders kitabı

olarak okutulan risâle Useymîn'in telif ettiği ilk eser olup Türkçe'ye de çevrilmiştir [*Şeyhu'l-İslâm İbn Teymiyye'nin el-Hameviyye Kitabının Özeti*, çev. Süleyman Ateş, Riyad 1986; *İsim ve Sıfat Tevhidinde Ehli-Sünnetin Muhaliflere Cevabı*, çev. Necmi Sarı, İstanbul 2001], *Şerhu Riyâzi's-sâlihîn min kelâmi seyyidi'l-mürselîn* (I-IV, Kahire 1422/2001; nşr. Muhammed Hasan – Mahmûd Hasan Mahmûd, I-IV, Beyrut 1423; nşr. Ahmed Abdürâzık el-Bekrî – Muhammed Âdil Muhammed, I-II, Kahire 1423/2002; I-VI, Riyad 1426), *Şerhu'l-'Aķidetü'l-Vâşıyye* (nşr. Sa'd b. Fevâz Sumeyl, I-II, Riyad 1416; İbn Teymiyye'ye ait eserin şerhidir), *eş-Şerhu'l-mümti' 'alâ Zâdi'l-müstakni'* (nşr. Ömer b. Süleyman el-Hafyân, I-XV, Demmâm 1422; Hanbelî âlimi Haccâvî'nin fıkha dair eseri üzerine yapılan bu şerh müellifin en hacimli eseridir), *Fetâvâ erkânü'l-İslâm* (nşr. Fehd b. Nâsir es-Süleyman, Riyad 1425), *Fetâvâ menâri'l-İslâm* (nşr. Abdullah et-Tayyâr, I-III, Riyad 1415/1995), *el-Ķavlü'l-müfid 'alâ Kitâbi't-Tevhîd* (nşr. Süleyman b. Abdullah b. Hammûd – Hâlid b. Ali b. Muhammed el-Müşeykîh, I-III, Riyad 1415/1995; Muhammed b. Abdülvehhâb'ın eserine dair bir şerhtir), *Şerhu Manzûmeti usûli'l-fıkh* (nşr. Fuâd el-Cühenî – Fehd es-Selmân, 1426; elektronik nüsha bk. http://www.ibnothaimeen.com/all/books/cat_index_421.shtml, son erişim 10 Mart 2015), *Şerhu Nazmi'l-Varaķât* (nşr. Eşref b. Yûsuf, Kahire 1423; Riyad 1425; Cüveynî'nin fıkıh usulüne dair eserinin Şerefeddîn el-İmrîtî tarafından nazma çekilmiş halinin şerhidir), *eż-Zıyâ'ü'l-lâmi' mine'l-ĥuţabi'l-cevâmi'* (I-III, Medine 1409), *Fethu zî'l-celâli ve'l-ikrâm bi-şerhi Bulûġi'l-merâm* (I-X, Riyad 2004-2012; İbn Hacer el-Askalânî'nin ahkâm hadisleriyle ilgili eseri üzerine şerhtir), *Tefsîrü'l-Ķur'âni'l-Kerîm* (I-III, Demmâm 1423, Fâtiha ve Bakara sûrelerinin tefsiri), *Şerhu'l-Manzûmeti'l-Beyķüniyye fi mustalaĥi'l-ĥadîş* (nşr. Fehd b. Nâsir es-Süleyman, Riyad 1423), *Minhâcü Ehli's-sünne ve'l-cemâ'a fi'l-'aķide ve'l-'amel* (nşr. Ebû Abdullah en-Nu'mânî, Şârika 1422), *Şerhu'l-Erba'îne'n-Neveviyye* (nşr. Muhammed Seyyid b. Abdürabbirresûl, Kahire 1423/2002), *el-Ķavâ'idü'l-müslâ fi şifâtillâh ve esmâ'ihî'l-ĥüsnâ* (Beyrut 1406/1986; Medine 1409), *el-Mücellâ fi şerhi'l-Ķavâ'idü'l-müslâ fi şifâtillâh ve esmâ'ihî'l-ĥüsnâ* (nşr. Kâmile el-Kevârî, Beyrut 1422), *Şerhu Nüzheti'n-nazar fi tavzihi Nuĥbeti'l-fiker* (Muhammed

Nâsirüddin el-Elbânî'nin ta'lfikâti ile birlikte, nşr. Subhî Muhammed Ramazan – Muhammed b. Abdullah et-Tâlibî, Kahire 1423; İbn Hacer el-Askalânî'nin eseri üzerine yazılmıştır), *Fethu'l-mu'în fi't-ta'lik 'alâ İķtizâ'i's-sırâti'l-müstakim* (nşr. Mahmûd b. Cemîl, Kahire 1423; İbn Teymiyye'nin eserine dairdir), *Şerhu'l-'Aķidetü's-Seffâriniyye* (nşr. İslâm Mansûr Abdülhamîd, İskenderiye 1424), *Şerhu'l-Ķavâ'idü'l-ĥisân fi tefsîri'l-Ķur'ân* (nşr. Eymen b. Ârif ed-Dımaşķi v.dğr., Kahire 1423; hocası Sa'dî'nin eseri üzerine kaleme alınmıştır).

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed Saïd b. Silm, *Mevsû'atü'l-üdebâ' ve'l-kütâbi's-Su'üdiyyin hilâle sittine 'âm: 1350-1410*, Medine 1413/1992, II, 292-297; M. Hayr Ramazan Yûsuf, *Delîlü'l-mü'ellefti'l-İslâmiyye fi'l-memleketi'l-'Arabiyyeti's-Su'üdiyye: 1400-1409*, Riyad 1413/1993, s. 770; a.m.f., *Mu'cemü'l-mü'ellifine'l-mu'âşirin: Vefeyât 1315-1424 (1897-2003)*, Riyad 1425/2004, II, 618-621; Muhammed b. Abdullah ez-Ziyâb, *Tevcihü'r-râġibîn ilâ ihtiyârâti's-seyh İbn 'Useymîn*, Riyad 1420/1999; Nâsir b. Misfir ez-Zehrâni, *İbn 'Useymîn el-imâmü'z-zâhid*, Demmâm 1422; Velîd b. Ahmed Hüseyin, *el-Câmi' li-ĥayâti'l-'allâme Muhammed b. Şâlih el-'Useymîn*, Leeds 1422/2002; Ahmed b. Muhammed b. İbrâhim el-Büreydî, *Cühüdü's-seyh İbn 'Useymîn ve ârâ'ühü fi'l-tefsîr ve 'ulûmi'l-Ķur'ân*, Riyad 1426/2005, s. 23-54; Abdullah el-Akil, *Min A'lâmi'd-da' ve ve'l-ĥareketi'l-İslâmiyyeti'l-mu'âşıra*, Amman 1429/2008, II, 882-890; İsam b. Abdülmün'im el-Mürri, *ed-Dürü's-şemin fi tercemeti fakihil-ümme el-'allâme İbn 'Useymîn*, İskenderiye, ts. (Dârü'l-basîre); Mehmet Ali Büyükkara, "11 Eylül'le Derinleşen Ayrılık: Suudi Selefiyye ve Cihâdî Selefiyye", *Dini Araştırmalar*, VII/20, Ankara 2004, s. 225; Abdülazîz b. Abdullah Âlû's-Şeyh, "Difâ'an 'ani's-seyhayn İbn Bâz ve İbn 'Useymîn", *Mecelletü'l-Buĥûsi'l-İslâmiyye*, sy. 79, Riyad 1427, s. 7-22; Şâfi es-Sübe'î, "eş-Şeyh İbn 'Useymîn melâmiĥu menhecih ve eşeruhü fi 'ilmi usûli'l-fıkh", *el-Hikme*, sy. 44, Manchester 1433/2011, s. 285-341; Ahmed el-Kâdi, "Cühüdü's-seyh İbn 'Useymîn fi beyâni'l-'aķide ve menhecühü fi taķrîrhâ", *Mecelletü'l-Beyân*, sy. 160, Riyad 1421/2001, s. 34-43.

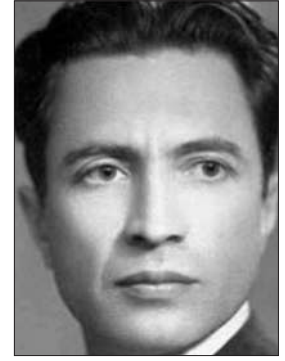

ERTUĞRUL BOYNUKALIN

UŞAKLI, Ömer Bedrettin (1904-1946)

Cumhuriyet dönemi şairi.

24 Ağustos 1904 tarihinde Uşak'ta doğdu. Babası Amasya'nın Karahacip köyünden Ömer Lutfi Efendi, annesi Uşak'ın tanınmış ailelerinden Ali Mollazâdel'er'den Hayriye Hanım'dır. Kadı olan babasının görevi dolayısıyla Uşak'ta başladığı öğrenimini Anadolu, Rumeli ve Suriye'nin çeşitli yerlerinde sürdürdü, bu arada babasından Arapça ve Farsça öğrendi. 1918'de İstan-

Ömer
Bedrettin
Uşaklı

bul'a gönderildi; yatılı olarak Nişantaşı ve Kabataş sultânilerinde, daha sonra ailesinin yanında Sivas Sultânisi'nde okudu. Kabataş Lisesi'nden (1923) ve Mülkiye Mektebi'nden (1927) mezun oldu. Bursa'da maiyet memurluğu, Mudanya, Manavgat, Ünye, Şavşat, Artvin ve Edremit'te kaymakamlık yaptı; mülkiye müfettişi olarak Anadolu'nun değişik bölgelerini dolaştı. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin VII. döneminde (1943-1946) Kütahya milletvekili iken verem hastalığından dolayı tedavi gördüğü Yakacık Senatoryumu'nda 24 Şubat 1946 tarihinde vefat etti. Önceleri Gökbelen soyadını kullanmış, daha sonra Uşaklı soyadını almıştır.

Sivas Sultânisi'nde edebiyat öğretmeni Cenap Muhittin'den (Kozanoğlu) aldığı edebiyat zevkiyle aruz ve hece vezninde şiir denemelerine giren Ömer Bedrettin'in yayımlanmış ilk şiiri olan "Ona"dan (*Millî Mecmua*, 1 Şubat 1925) sonra *Anadolu Mecmuası*, *Türk Yurdu*, *Hayat*, *Muhit*, *Fikir Hareketleri*, *Meş'ale*, *Hız*, *Varlık*, *Oluş*, *Ülkü* dergilerinde şiirleri ve yazıları çıkmıştır. "Beni teşvik edecek kadar iyi karşılandı" dediği ilk şiir kitabı *Deniz Sarhoşları*'nın (1926, 1929) ardından asıl şöhretini, *Yayla Dumanı* (1934) ve ölen küçük kızı için yazdığı şiirlerden meydana gelen *Sarıköz Mermerleri* ile kazandı (1942). Ölümünden az önce bütün şiirlerinden yaptığı derlemeyi *Yayla Dumanı* adıyla bastırılmıştır (1945). Yakında bir romanı çıkacağını Mehmet Behçet Yazar'a gönderdiği mektubunda kaydetmiştir (1938).

Yahya Kemal Beyatlı, Ahmed Hâşim ve Faruk Nafiz Çamlıbel'in şiirlerinin etkisinde kalmakla beraber sayısı pek az olan makalelerinde kendisinin tercih ettiği adla memleket edebiyatı akımına bağlılığını belirtir: "Maya ve cevher Türklük. Şuur uyanık ve benliğimize çevrilmiştir. Bir kelime ile şiir ve edebiyatımız, şahsiyetini ve layık olduğu enginliği bulmak yolundadır."